

Klemetti Näkkäljärvi Sajos 3.4.2012_pohjoissaame

Árvvus adnon dásseválldi presideanta, vuoigatvuohtaministtar, gudnejahtton Norgga ja Ruota sámedikkiid presideanttat ja Guoládaga sámi parlameantta ságadoalli, buorit sápmelaččat ja eará ávvoálbmot!

Liekkus buresboahhtin sámiid iežaset parlameanta- ja kulturdálu ja ođđa sámediggebaji rahpamii. Lea illu oaidnit din dáppe ávvudeame sámiid álbmotválljen demokratiija ja kulturguovddáža. Mánngga jagi huksen- ja plánenbargu lea boahhtán geahčai. Dat lea leamaš stuora ražisteapmi, muhto bargu ii noga dása. Kulturguovddáš dárbbaha sisdoalu, doaimma ja dat galgá duddjot miehtemiela- laš váikkuhusa oba sámiid ruovttuguvlu.

Suomas leat buorit vejolašvuodát deavdit riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid iežas álgoálbmo ga guovdu. Sáhtáliinai dadjat, ahte ráđdehusprográmma vuodul Suomas lea dán vuoru historjjámet miehtemielaččamus ráđdehus olmmošvuoigatvuodaid dáfus. Vuordámušat leat storrát ja sávan, ahte Suoma ráđdehus bastá olláhuhttit ráđdehusprográmma sámi áššiid buori ovttasbarggus ovttasráđiid sámedikkiin ja earenoamážit gudnejahtton dásseválldi presideantta doarjagiin.

Ráđdehusprográmma ja earenoamážit Suoma viggamuš ratifiseret Ilo 169-soahpamuša lea boktalan sámiid vuostásaš lihkadusa. Lihkadusa lahtut leat álggahan sámiid vuoigatvuodaid vuostálastima aktiivvalaš sápmelaččaid uhkideimiin, interneahhta- ja mediaspealuin ja iežaset sáttagottiiguin Helssegi. Áibmu lea earáhuvvan garraseabbon earáge sajes Suomas, doaladupmi Suoma giella- ja kulturvehádagaide dego maid sisafárjeddjiiid guovdu lea čavgan ovdalaččas. Suopmelaš servodaga ja politihka njunnošat galget čujuhit, ahte vehádagaide vealaheapmi ja uhkideapmi eaba gula suopmelaš servodahkii.

Viggamušat buoridit sápmelaččaid sajádaga leat bohciidahhtán maid eará olbmuid hálu beassat sápmelažčan politihkalaš oaviliid, iežas muosáhusa, orrunbáikki dehe do loš máttuid vuodul. Alimus hálddahušrievtti mearrádušat diimma gease sámedikki válgalohallami ohcalan olbmuid váidalusain leat rahpan dán ságastallama. Sápmelaččain lea stuorimus vejolašvuohta oazžut sámi kultuvrra dorvvastuvvot boahhte buolvvaide ráđdehusprográmma olláhuvvama mielde. Muhto ovttáigásaččat sámi kultuvrra boahteáiggi uhkida sámedikki ja sámi kultuvrra suddan suopmelaš kultuvrii, jos sápmelašvuodas boadálai Davvi-Suoma olbmuid vuoigatvuohta almmá, ahte olbmuid livččii eakti oktavuoha sámi kultuvrii ja sáme gillii.

Sámi kultuvra ii leat mielladilli, iige kultuvra sirdás iige seaillo genain, vearrođuđastusain dehe oaviliin. Sápmelašvuhtii gullá oktavuoha máttarváhnemiidda, ádjáide ja áhkuide, boazoguohton- eatnamiidda, guollečáziide dehe bivdoeatnamiidda, árbevirolaš dihtui, árvomáilbmái ja searvvušvuogádkii. Sámi kultuvrra sisa mii šaddat nu ahte ovddit buolvvaid sirdin diehtu, máhttu ja muosáhusat bohtet min eallima oassin oba soga oahpistemiin ja ovdamearkkain.

Suoma ja sámiid politihkalaš njunnošiin vurdet dál olu. Lean ilolaš, ahte Dásseválldi presideanta lea deattuhan presideantta sajádaga buktin árvo-njunušvuoda. Suopma dárbbaha dan sámi áššiin.

Suopma hálida riikkaid gaskasaš ráfibar ggas ja o lmmošvuoigatvuođaid ovddideaddjin čájehit guđe guvlui galgá mannat. Suopma leage ohcan árijálaččat ON:a dorvvolašvuođa molsašuddi miellahttu-riikan. Dán barggu oažžun, menestuvvi dikšun ja oba Suoma riikkaid gaskasaš jáhkehanttivuohta gáibida Ilo 169-soahpamuša ratifiserema. Mot Suopma sáhtálii čoavdit máilmmi roasuid, jos dat ii bastte šiehttat riikkaid gaskasaš soahpamuša ratifiseremis máilmmi ráfálaččamus álbmogiin?

Sámi álgoálbmotkultuvrra dorvvasteapmi gáibida mearrideddjiin njuolggočielggatvuođa ja roahkatvuođa bealuštit sámiid sajádaga ja vuoigatvuođaid sierralágán joavkkuid deaddimis fuolakehtá. Čuvgehusstáhta ferte dorvvastit vuoigatvuođaid olláhuvvama daidda olbmuide, geat leat buot geahnoheamos dilis.

Sámi searvvuš vuordá maid olu sámedikkis. Sáp melaččat leat addán min bargun ovddidit sápmelaččaid sajádaga. Earenoamážit dál sámediggi galgá leat gievra ja oktílaš, daningo min kultuvra, eallinvuohki ja vuoigatvuođat uhkiduvvojit kultuvrra olggobealde. Min oažžun ovddasvástáduš sámi álbmogis lea stuoris ja dárbbahit guhtet guimmiideamet eambo go go assige ovdal, vai ceavzit midjiide biddjon bargguid deavdimis ja seammas leat sámi álbmoga luohtámuša árvosaččat.

Árvvus adnon Dásseválldi presideanta, buorit ávvoguošit!

Árktalaš guovllu luondduri ggodagat leat dagahan ođđa gollerohkkáheami davás. Mis sápmelaččain eaige earáge árktalaš álgoálbmogiin ii leat áššedovdamuš málmma loggumis, ruovdegeainnuid luoddagovdodagain dehe oljobohkamiin, muhto luonddus ja dan mánggaháp másašvuođas, árktalaš guovllus eallimis ja luonddu suvdilis anus mis lea hui vuđolaš áššedovdamuš. Jur dát diehtu lea oba globála máilbmái eallindehálaš juo dálkkádatnuppástusa geažil. Suomas hálidit ceget ruvkkii lasi ah' lasi ja oažžut oasi ávkkiiin, mat bohtet mearrajohtolagaid rahpaseamis. Leanai stuora várra, ahte oarjemáilbmi geardduha seamma meattáhusaid árktalaš guovllu luondduri ggodagai guin ávkkástallamis de go kolonialisttat dolin. Luonddu, boahhteáiggi iige álgoálbmogiid ii oáččo oaffaruššat oanehis-áigge vuottuid oažžuma ovddas. Historjjás galgá oahppat.

Sámi kultuvrra boahhteáigi lea čadnojuvvon min ruovttuguovllumet lundui, min kultuvrra guohtumii. Sámiid árbevirolaš ealáhusat leat duhátjagiid áigge buktán vuoiŋŋa biepmu ja ealáda sápmelaččaide. Árbevirolaš ealáhusaiguin bargan lea goitge váttánuvvan servodatlaš doajáhagas ja boahttá váikkuhit vel ovdalaččas ge dálkkádatriedama geažil. Árbevirolaš ealáhusat guddet sámegeiela, árbevirolaš dieđu ja sámi kultuvrra ealásvuođa. Árbevirolaš ealáhusat eai seaillo almmá servodaga doarjaga haga.

Diimmá gease luobahuvvui sámi árbevirolaš dieđu dili ja ovddidan-dárbbuid gieđahallan birasministeriija ásaŋ barggojavkku loahppa-raporta. Raporta lea doavvu mielde boktaleapmi servodagamet politihkalaš njunnošiid ja árvojođiheddjiide. Sámi árbevirolaš diehtu lea vára vuolde láhppot almmá sierradoaimbajuid haga. Earenoamáš uhkivu loš lea nuortalaččaid ja anáraččaid duodjeárbevierru. Árbevirolaš dieđu dorvvasteapmi gáibida ahte sámegeiella ja árbevirolaš ealáhusat vedjet bures ja dan ahte árbevirolaš diehtu ealáskahttojuvvo ja dorvvastuvvo sihke hálldahusas, skuvlejumis, ruhtadeamis ja maid lágain.

Servodaga doarjjaortnegat, hálldahus ja lágat galget vuogáiduvvat ja earáhuvvat dávistit sámi ealáhusaid ja árbevirolaš dieđu dárbbuide. Sáp melaččat leat vuogáiduvvan suomelaš servodahkii juo aivve dárbaŋassii. Suoma stáhtas lea áigi addit sápmelaččaide sámi kultuvrra mielde vejolašvuođaid doaimmat – eará eat gáibit. Doarjalannai didjiide buorit mearrideaddjit. Álgot dál olláhuhttit sámi árbevirolaš dieđu suodjalandoaimbajuid dakkaviđe!

Sápmelaččaid eretmuotkun sámiid ruovttuguovllus lea jođálnuvvan ja jođálnuvvá vel eanet almmá sierradoaimbajuid haga. Muotkunjohtolat uhkida oba sámi kultuvrra boahhteáiggi, daningo mánaid ja nuoraid, geat orrot sámi guovllu olggobealde, oktavuotta sámegeallii ja árbevirolaš sámi ealáhusaide hedjona geažos áigge. Váikkuhusat ollet boahtte buolvvaide ja sámi kultuvrra váibmosii. Sámegeallaid ealáskahttinprográmma olláhuhttimis lea hoahppu – doarjalannai stáhtaváldái, ahte prográmma olláhuhttimii gávdnojit resurssat ja olláhuhttin álgá juo dán jagi mielde.

Árvvus adnon Dásseválldi Presideanta, buorit guldaleaddjit!

Sápmelaččaid mearri lassána geažos áigge Suomas, mii leat dál birrasii 10 000 olbmo. Sámi searvvuš lea seailluhan ealásvuodas buot ovdavuordámušaid vuostásaččat. 1900-logu láttiiduhttinpolitihka uhkidii jávkadit sámi kultuvrra Suomas. Váldokultuvrra geahččanguovllus sáhtá orrut dego máilbmi livčči rievdan iige sámi kultuvra leat seammalágán go dat lei omd. 100 jagi dás ovdal. Globalisašuvnna áigge sáhtá orrut ahte gárganeami leahttu lea leamaš issoras. Sámi kultuvrra dáfus nuppástusat leat dáhpáhuvvan, muhto eai goit ge nu mearkkašatti viidodagas dego sáhtá ii dalán jurddahallat. Sápmelaččat leat ceavzán njealji váldgotti vearuheddjiin, ođđaássiin, váldokultuvrra kulturinvašuvnnas, suddadanpolitihkas ja sođiin. Min kultuvrra váimmus, min máttuineamet oážžun árbevierru lea nanus, ja man kultuvrra olggobeal váikkuhusat eai moara eai ge doaje. Mohtorgielkkát eai nuppástuhtán min boazodoalloárbevieru, eai ge go arrunmašiinnat ja hongkonglaš fabrikkat leat dahkan sámiid duodjemáhtu dárbbášmeahtumin.

Váikko kultuvramet ávnnaslaš biras lea rievdan, de liikká min searvvuš-vuogádkamet, luondogaskavuotamet ja árvomet leat bisson rievdameahtumin. Váldokultuvrra geahččanguovllus sámi kultuvrra givrodat ii álohii ipmirduvvo. Váldokultuvrra geahččanguovllus measta áidna vuohki dorvvastit eallámuša leat ođđa ealáhusáidit ja gávpogiidda muotkun, ja árbevirolaš ealáhusat muosáhuvvojit čadnojuvvot sámi nuoraid mannaáigái. Sámi kultuvrra dáfus árbevirolaš ealáhusat leat min boahhte-áiggi. Eanas sámi nuorain hálidit bargat árbevirolaš ealáhusai guin, sirdit ja dorvvastit sámi kultuvrra maid boahttevaš buolvvaide. Sámi nuorat leat min doaivu ja čevlodaga fádda. Sámediggi lea ožžon iežas nuoraidráđi ja jáhkán, ahte nuorat jođihit sámedikki politihka ođđa geainnuide. Buorit mearrideaddjit, duddjojehkot eavttuid dasa, ahte sámi nuorat besset bargat sámi ealáhusai guin.

Gudnejahtton Dásseválldi Presideanta, sámi nuorat, buorit ustibat!

Dát lea ávvudanbeaivi buot Suoma sápmelaččaide. Sámi kulturguovddáš Sajos lea vuodđuduvvon min máttuideamet garra barggu nala, dáistaleapmái sámi álbmoga, kultuvrra ja giela dorvvasteami várás váldo-kultuvrra čarvestagas. Muitot iežamet ádjáid ja áhkuid, oahpaheddjiid, fulkkiid ja sirdot iežamet kultuvrra maid boahtte buolvvaide čeavlájin sápmelašvuodas ja min kultuvrra riggodagas. Duddjojednot kulturguovddázis buolvvaid joatkkevašvuoda ja dahkot boahtte sámi buolvvaide liikká nanu vuodu go min máttárváhnemat leat dan midjiide guodđán!